

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „професор“
в професионално направление 2.4. Религия и теология (Литургика), за нуждите на
катедра „Практическо богословие“, Богословски факултет, обявен от СУ „Св.
Климент Охридски“ в ДВ, брой 35/18.04.2023г.

Рецензията е написана от проф. дбн Клара Асенова Тонева, Богословски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, София в качеството ми на член на научното жури по конкурса съгласно Заповед № РД 38-224/28.04.2023г. на Ректора на СУ.

За участие в обявения конкурс документи е подал един кандидат: **доц. д-р протоерей Иван Стоянов Иванов**, СУ „Св. Климент Охридски“.

I. Описание на представените материали

1. Данни за кандидатурата

Представените документи по конкурса отговарят на изискванията на ППЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Документите са добре подредени и комплектовани. За участие в конкурса доц. д-р прот. Иван Иванов представя списък, в който са включени 1 монография, 21 студии, 5 статии както и глава от колективна монография (Литургични коментари, анализи и интерпретации на Дневника на Етерия (сравнително изследване с паралели от богослужебната традиция на Църквата)). Приложените документи доказват необходимите академични и практически качества и постижения на кандидата както в областта конкретно на дисциплината Литургика, така и в Практическото богословие като цяло.

2. Данни за кандидата

Иван Стоянов Иванов завършва Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ като Магистър по теология (1996г.); през периода 1994-1999г. е студент и в Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, където се

дипломира като бакалавър с професионалната квалификация – оперен певец „тенор“. Преминава през обучение и специализации в Италия – в Папския институт за изтока (2000-2003), където придобива научната степен „Личенца по Източни църковни науки“ и във Висшия папски Колеж Капраника, Рим (2000-2004). През 2005г. защитава докторска дисертация в Богословския факултет на СУ на тема: „Литургическата традиция на исихазма в музикални и химнографски паметници през XIV–XV век“, под научното ръководство на проф. д.изк. Елена Тончева. От 2006г. е главен асистент, а от 2009г. – доцент в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

3. Обща характеристика на научните трудове и постижения на кандидата

Научните трудове на доц. д-р прот. Иван Иванов имат пряко отношение към литургиката. Централно място заема монографията *ЕВХАРИСТИЯТА – MYSTERIUM FIDEI – MYSTERIUM VITAE (Литургично изследване на тайнството Евхаристия)*, публикувана през 2020 година. Трудът е първият от подобен характер в областта на литургическото богословие в България, а именно – изследване на Литургията от исторически, догматикоканонически, патрологичен, екзегетичен и систематичен ъгъл. Впечатлява познаването на първични извори, които са различни по произход и тип, както и на вторичната научна литература по анализирания проблемни ядра. Боравеното със специализирана литература при тълкуването на древните литургийни текстове и тяхната богослужебна употреба, вкл. и до днес, е несъмнено постижение за българската богословска наука. Център на изследването е, от една страна, подчертаване теоцентричността на евхаристийния текст и неговата обвързаност с християнската вероизповед, а от друга – акцент върху анафората като централен елемент на Евхаристията. Обстойното разглеждане и анализиране на по-главните свидетелства за литургичната практика на древната църковна традиция от апостолско време, поставят хабилитационния труд в полето на сравнителното литургично богословие. В методологично отношение темата е разгърната и в перспектива, което е обяснимо предвид несъмнената ѝ актуалност, а използваните научни подходи, включително

и интердисциплинарният, обуславят и насочеността на изследването към широк кръг от читатели. В своята цялост представената монография е с безспорен приносен характер към развитието на българското литургично богословие.

Относно приложените други публикации, които са в тематичния кръг на конкурса, обобщавам следното:

отговарят на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” в научната област Хуманитарни науки и професионално направление 2.4. Религия и теология;

не повтарят такива от предишни процедури за придобиване на научно звание и академична длъжност;

не съм установила *плагиатство* в рецензираните текстове.

4. Характеристика и оценка на преподавателската дейност на кандидата

Учебно-преподавателската ангажираност на доц. д-р прот. Иван Иванов е на ниво, което отговаря на неговата академична длъжност.

5. Съдържателен анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, съдържащи се в материалите за участие в конкурса

Съгласна съм с приносите, които кандидатът привежда.

Като автор на настоящата рецензия отбелязвам своите наблюдения за постиженията и приносите на кандидата:

първо, личният принос на доц. д-р прот. Иван Иванов към развитието на дисциплината Литургика. Впечатлява, че кандидатът се придържа към изследователската традиция в българското православно богословие, проявявайки научна-преподавателска приемственост в 100-годишната история на Богословския факултет, но, от друга страна, той обогатява дисциплината, разглеждайки важни научни проблеми, като ги ситуира в днешния ден;

второ, изследователският интерес на доц. д-р прот. Иван Иванов към преки и косвени извори, отнасящи се до балканската и конкретно – до българската богослужебна практика. За да подсигури обективния научен и духовно-пастирски характер на академичните си разработки, кандидатът последователно и

систематично проучва и анализира взаимоотношенията между традиция, идентификация и интерпретация;

трето, в процеса на все по-отчетлива специализация и вътрешно подразделяне в отделни исторически и теоретически дисциплини, доц. д-р прот. Иван Иванов обогатява методологията във връзка с изучаването, преподаването и усвояването на знанията в областта на дисциплината Литургика;

четвърто, сравнителното изследване на църковно-дипломатическата и литургичната дейност на Светите братя Кирил и Методий по време на престоя им в Рим и Моравия, а оттук – изследване на връзката между миналото и настоящето в живота на Църквата и държавата от периода на Светите братя до днес. Доц. д-р прот. Иван Иванов богословски обосновава защо двете основни дейности – литургичната и дипломатическата – са и взаимосвързани, и взаимнообосновани;

пето, целенасоченият изследователски интерес на доц. д-р прот. Иван Иванов към музикалните и химнографските средновековни творби, с ударение върху исихастката мистика и пеене като отобраз на ангелското пеене;

шесто, непосредственият опит на доц. д-р прот. Иван Иванов в практико-приложен аспект като свещенослужител на Българската Православна Църква в България и в чужбина. Чрез своята научна, изследователска, преподавателска и пастирска дейност, кандидатът е пример за неразривната връзка между теория и практика. Богословските му изследвания демонстрират и утвърждават разбирането, че учението, вярата и Евхаристията са не само и не просто взаимно допълващи се и задължителни фактори в литургическата наука, но и, че те са насъщни за живота на християнина. Посланието, което се усеща от всеки ред в богословското творчество на доц. д-р прот. Иван Иванов, е заявено категорично: проблемите на вярата, отнасящи се до достойнството на човешката личност, намират своето разрешение чрез Църквата и нейната евхаристийна форма на общуване;

седмо, отбелязвам личния му принос в областта на интерконфесионалния диалог и проблемите, свързани с него. В историческата, политическата и социалната обстановка на неизбежно съжителство между хора с различни

религиозни вярвания, е не само оправдано, но и полезно да се осъществява междуконфесионален диалог, който да се води добронамерено и да е подготвен по начин, подчертаващ взаимното задълбочено разбиране. Като държи на основанията на православната вяра, доц. д-р прот. Иван Иванов участва творчески в диалога, проявявайки последователност в подхода си и личен пример;

осмо, доц. д-р прот. Иван Иванов участва активно в медийни изяви, свързани с актуални въпроси от областта не само на литургиката, но и на богословието в цялост; напр. аргументирането на нуждата от междуконфесионален диалог, както и потребността от религиозна просвета съдействат както за интеркултурното и гражданското образование, така и за възпитаването (особено на младежите) в православната духовност. Кандидатът прокламира пред обществеността, че Литургията на Църквата е вид катехизична институция, която чрез ролята на свещенството подпомага живота на вярващите. Проличава и стремежът към взаимно сътрудничество с различни институции с оглед запазването на Литургията като религиозно наследство и преодоляването на религиозната предубеденост и омраза;

девето, опитът му в църковната дипломация, която е особено потребна във време на религиозно невежество и всеобща секуларизация. Доц. д-р прот. Иван Иванов проявява личен ангажимент в тази насока като църковен и дипломатически представител на БПЦ в Рим и като предстоятел на Българската православна общност „Свети Седмочисленици“ в Рим (с литургично седалище в църквата „Сан Паоло ала Регола“) в Рим.

6. Критични бележки и препоръки

Сам доц. д-р прот. Иван Иванов полага в центъра на изследователския си интерес сложната и многослойна проблематика за литургичната традиция и практика на Църквата. Научно-проблемните ѝ ядра са обвързани не само с историческите извори на литургичното богословие, но и с немалко съвременни проблеми на вярата и църковния живот. В такъв план са и моите очаквания и пожелания – кандидатът да задълбае още по-дълбоко в областта на сравнителното богословие (от методологичен и научен аспект интересите му го предполагат –

напр. паралелното изследване на елементи от култа в юдаизма, християнството и исляма не само би било интересно и любопитно, но би било и полезно за обучението на студентите по богословие в специалността Религията в Европа).

7. Лични впечатления за кандидата

Познавам доц. д-р прот. Иван Иванов повече от тридесет години. Пряк свидетел съм на израстването му в научно-преподавателската област, на неговото трудолюбие, последователност и отговорно отношение както към науката, така и към студентите. Доц. д-р прот. Иван Иванов е задълбочен изследовател, интересен и увлекателен лектор, добронамерен и сърдечен колега, който е уважаван и ценен като специалист в своята област. Желая му здраве, успех в настоящия конкурс и още много творчески постижения в полза на богословската наука, Църквата и обществото ни.

8. Заключение за кандидатурата

След прочита на представените в конкурса материали и научни трудове, както и след анализ на тяхната значимост и научноприложни приноси, потвърждавам, че научните постижения отговарят на изискванията на ЗРАСРБ за заемане от доц. д-р прот. Иван Иванов на академичната длъжност „професор“ в научната област и професионално направление на конкурса.

II. Заключение

Предвид научните постижения на кандидата, и като член на научното жури по неговата хабилитация, съм категорично убедена, че доц. д-р прот. Иван Иванов напълно заслужава исканото научно звание „професор“ в професионално направление 2.4. Религия и теология (Литургика). Препоръчвам на Факултетния съвет при Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ да му го присъди.

26.08.2023 г.

Изготвила рецензията:

София

(проф. дбн Клара Тонева)